1. 6. 696

Digitized by Google

Digitized by Google

All' Illustrissimo e Letteratissimo
Signor Magliabecchi,
da parte dell' Autore.

Digitized by Google

JOHAN. ALPHONSI TURRETTINI
Sacrarum ANTIQUITATUM Profeſſoris,

DE MULTIPLICI SACRARUM ANTIQUITATUM USU AC PRÆSTANTIA ORATIO INAUGURALIS,

Dicta in ACADEMIA GENEVENSI A. D. XIII. Kal. Jun. M. DC. XCVII.
Quô die recèns erectam, ſibique Publicâ Auctoritate demandatam
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ Profeſſionem auſpicaretur.

GENEVÆ,
Typis SOCIETATIS.
M. DCC. II.

Digitized by Google

All' Illustrissimo e Letteratissimo
Signor Magliabecchi,
da parte dell' Autore.

Digitized by Google

JOHAN. ALPHONSI TURRETTINI

Sacrarum ANTIQVITATUM Profeſſoris,

DE

MULTIPLICI SACRARUM ANTIQUITATUM USU AC PRÆSTANTIA ORATIO INAUGURALIS,

Dicta in ACADEMIA GENEVENSI A. D. XIII. Kal. Jun. M. DC. XCVII.
Quô die recèns erectam, ſibique Publicâ Auctoritate demandatam
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ Profeſſionem auſpicaretur.

GENEVÆ,

Typis SOCIETATIS.

M. DCC. II.

Digitized by Google

Digitized by Google

REIPUBLICÆ
ECCLESIÆ
ACADEMIÆ
PATRIÆ
S.

Digitized by Google

Euſeb. Hiſtor. Eccleſiaſt. Lib. V. in Procemio.

Ἄλλοι μὲν οὖν ἱστορικὰς ποιούμενοι διηγήσεις, πάντως ἂν παρέδωκαν τῇ γραφῇ πολέμων νίκας· καὶ τρόπαια κατ᾽ ἐχθρῶν· στρατηγῶν τε ἀριστείας, ἢ ὁπλιτῶν ἀνδραγαθίας αἵματι καὶ μυρίοις φόνοις, παίδων καὶ πατρίδος καὶ τῆς ἄλλης ἕνεκεν περιουσίας μιανθέντων. ὁ δέ γε περὶ τὸ κατὰ θεὸν πολιτεύματος διηγηματικὸς ἡμῖν λόγος, τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς τῆς κατὰ ψυχὴν εἰρήνης εἰρηνικωτάτους πολέμους· καὶ τοὺς ἐν τούτοις ὑπὲρ ἀληθείας μᾶλλον ἢ πατρίδος· καὶ μᾶλλον ὑπὲρ εὐσεβείας ἢ τῶν φιλτάτων ἀνδρεισαμένους, αἰωνίαις ἀναγράψεται στήλαις· τῶν εὐσεβείας ἀθλητῶν τὰς ἐνστάσεις, καὶ τὰς πολυτλήτους ἀνδρείας, τρόπαιά τε τὰ κατὰ δαιμόνων, καὶ νίκας τὰς κατὰ τῶν ἀοράτων ἀντιπάλων, καὶ τοὺς ἐπὶ πᾶσι τούτοις στεφάνους, εἰς αἰώνιον μνήμην ἀνακηρύττων.

Eadem Latinè, interprete Valeſio.

Ac cæteri quidem Hiſtoriarum Scriptores, nihil aliud ferè monumentis ſuis prodiderunt, quàm bellicas victorias, & erecta de hoſtibus victis tropæa; Ducum res præclarè geſtas; fortia militum facta; qui pro patria, pro liberis, ac fortunis ſuis, manus ſuas ſanguine & infinita hoſtium cæde commaculaverant. At nos qui ſacræ cujuſdam ac divinæ Reipublicæ hiſtoriam narramus, pacatiſſima quædam bella pro ſpiritali pace ſuſcepta, eoſque qui in hujuſmodi bellis pro veritate ac religione potiùs quàm pro patria ac liberis fortiter decertarunt, immortalibus literarum monumentis mandabimus: Athletarum pro pietate pugnantium conſtantiam, & in perferendis multiplicibus tormentis fortitudinem, tropœa adverſus dæmones ſtatuta, partas ex inviſibilibus hoſtibus victorias, coronas denique ad perpetuam poſteritatis memoriam prædicantes.

ORATIO

Digitized by Google

ORATIO
INAUGURALIS.

QUOD in Euchariſticis Sacris faciendis Vetus Eccleſia uſurpavit, illud, & rerum agendarum, & dicendi eſſe initium debet. SVRSVM *igitur* CORDA *tollentes*, *Te ſupplici voce compellamus*,

Boeth. Conſ. Phil. Lib. III. Metr. 9.

Terrarum Cœlique ſator, qui tempus ab ævo
Ire jubes, ſtabiliſque manens das cuncta moveri;

Buchan. Pſ. IV.

Te, inquam, ſupplici rogamus voce, ut propter Chriſtum factus propitius, aurâ tui jucundâ favoris *incæpto huic noſtro adſpires*; *Vtque, dum varias Tuæ Eccleſiæ his in terris vices narrabimus, dum ſtupenda Tuæ Bonitatis in eâ condendâ facta exponemus, dum vigilem Tuæ Providentiæ in eâ tuendâ curam mirabimur, digna nobis tantis argumentis, & nunc, & in poſterum, contingat oratio; Cedatque omnis noſter labor, & ad Nominis Tui gloriam, & ad Eccleſiæ Tuæ commodum, & ad Academiæ iſtius decus, & ad noſtrî omnium ſalutem. Annue votis*, ÆTERNE DEUS, *per Chriſtum Dominum noſtrum, Vnigenitum Tuum, nuncupatis.*

A *Viri*

Digitized by Google

Viri Ampliſſimi, CONSVLES, PRÆTOR URBANE; EXCONSVLES, SENATORES, *Prudentiſſimi*, *Integerrimi*, *Spectatiſſimi*,

RECTOR *Athenæi hujus Magnifice*;

Eccleſiæ PASTORES, *Academiæ* PROFESSORES; *Vigilantiſſimi*, *Celeberrimi*,

HOSPITES, *non Stemmatum magis pompâ, quàm Literarum amore inſignes*,

DOCTORES, *quos vel Legum peritia, vel Apollinea Ars nobilitat*,

AVDITORES, *quotquot adeſtis*, *Præſtantiſſimi*, *Humaniſſimi*,

Voſque tandem Muſis dicati, *&* *ad magna ſurgentes* JVVENES.

NOVUM

Digitized by Google

NOVUM Munus, & in hoc Lycæo ante hodiernum diem inauditum, ſingulari verò Patrum Patriæ indulgentiâ nobis commiſſum, ſuſcepturi ſurgimus. Quòd ſi autem in more poſitum ſit, inſtitutoque Majorum, ut etiam vulgatæ Artes, atque longo uſu firmatæ, ab iis qui profeſſuri ſunt, frequentibus Comitiis laudentur, quantò majus, novam apud nos Artem, & à communi Studiorum tramite ad hunc uſque diem remotam, meritis laudibus efferre, omnibuſque Muſarum alumnis in ipſo limine commendare, operæ pretium erit? Sic veſtro inſtituto, PROCERES AMPLISSIMI, ſua conſtabit, non æquitas modò, ſed &, dicere auſim, neceſſitas. Sic veſtræ Sapientiæ, VIRI THEOLOGI, quàm feliciter noſtra hæc Studia ancillatura ſint, patebit. Sic ad veſtras Leges, JVRE-CONSVLTI, quantùm ſubſidii ex his Literis perventurum ſit, palàm fiet. Sic vobis omnibus, cujuſcunque Ordinis atque Studii AVDITORES, quibus & cordi eſt Chriſtiana Fides, & in deliciis vera Eruditio, quantum uſum, quantam voluptatem, quantum etiam decus, Sacræ Antiquitates ſecum ferant, evadet manifeſtum. Favete modò linguis animiſque, qui dicturis nobis veſtrâ frequentiâ tam impensè jam favetis.

A *Religione* ut ordiamur, quæ curæ eſt pars maxima noſtræ, tanta, AUDITORES, eam inter, & Hiſtoriam

Digitized by Google

Eccleſiaſticam, intercedit cognatio, ut non tam duæ Diſciplinæ, mutuam ſibi miniſtrantes opem, quàm unius ejuſdemque partes, ac velut rami, dici mereantur. Pars certè Sacræ Antiquitatis, Veteri Novoque Fœdere contenta, Religionem ipſam conſtituit. Pars, ſi differt à Religione, tamen, & ad eam firmandam, & ad Sacros Codices exponendos illuſtrandoſque, & ad Controverſias Chriſtiani Orbis dirimendas, & ad morum denique atque vitæ inſtitutionem, non utilis duntaxat, ſed & apprimè neceſſaria eſt.

Firmandæ primùm Religioni dum Antiquitates Sacras dico inſervire, & eam, AUDITORES, Religionem intelligo, quam à Natura omnes docentur, & eam Juven. Sat. XIV. ℣. 102. quam *arcano condidit Moſes volumine*, & eam imprimis quam de ſinu Patris ſtatutô tempore protulit Chriſtus. Naturalis *ſemina introrsùm hærere*,

Boeth. Conſ. Philoſ. Lib. III. Metr. 11. *Quæ excitentur ventilante doctrinâ*,

quis dubitet, qui attenderit ad Sacram Gentium Univerſarum, quà diſtenditur Orbis, Hiſtoriam? Quis dubitet, qui obſervaverit *teſtimonium* illud *Populorum*, in Lactant. In ſtit. Lib. I. cap. 2. omnibus aliis, ſive placitis, ſive inſtitutis, diſcrepantium, *in una hac re*, ait Lactantius, agnitione Numinis ac cultu, *minimè diſſidentium*? Moſaïcam, & Hiſtoriam, & Religionem, quid magis commendat, quàm mira illa, & Mundi conditi, & Humani Generis de ſtatu lapſi, & diluvii Noachici, & antiquarum Revelationum, apud omnes ferè Ethnicorum, ſive Poëtas, ſive Hiſtoricos, ſive Legumlatores, ſive Philoſophos, occurrentia paſſim veſtigia;

Digitized by Google

veſtigia; Quô quidem factum, ut eos omnes *de Prophetarum fonte potaſſe*, ſicque *ingenii ſitim rigaſſe*, nec abs re, aſſerat Tertullianus. Moſaïcis rurſus Mundi Natalibus, quid plus confert auctoritatis, quàm omnium, quotquot ſuppetunt, Hiſtoriæ Monumentorum, potiſſimùm verò Sacrorum, ut Templorum, Statuarum, Inſcriptionum, Feſtorum, aliorumque omnis generis, ultra terminos à Moſe poſitos non aſſurgentium, conſpiratio? Imprimis verò Chriſtiana Fides, unde validiùs confirmabitur, quàm ex Hiſtoricis argumentis? Ex mirâ putà Chriſtiani nominis, inter tot hoſtes, propagatione; ex Prophetarum Vaticiniis, Evangelii ævô adimpletis; ex Chriſti ipſius de Judæa gente, aliiſque multis rebus, Oraculis, ipſo eventu comprobatis; ex Librorum Novi Inſtrumenti, primis Chriſtianis laudatorum, minimè dubiâ Antiquitate; imò & ex Adverſariorum, ut Proconſulis Plinii, Alexandri Imperatoris, Ammiani Hiſtorici, aliorumque non paucorum, pro Fide noſtra teſtimoniis? Tertul. Apolog. cap. XLVII.

Vultis Atheos, vultis Deiſtas, vultis omnes Chriſto adverſantes, ad ſaniorem mentem revocare? Præſto ſunt noſtræ Antiquitates. Præſto ſunt ipſa, tam cita, tam lata, Chriſtianæ rei incrementa. Namque, quòd tot gentes, tamque diſſitæ, tam nullis allectæ illecebris, tam multis contrà obſtaculis preſſæ, & à patriis Sacris abductæ ſint, & Chriſto Regi colla ſubjecerint, id ſine Deo, ſine Miraculis, evenire neutiquam potuit: Et, ſi eveniſſe ſupponatur, id ipſum eſt, teſte

 Chry-

Chryſoſtomô, * *Miraculorum longè maximum :* Quod etiam Dantes, Italus Poëta, patriò ſermone ſic expreſſit;

Dant. Paradi. Cant. XXIV.

Se 'l Mondo ſi rivolſe al Chriſtianeſmo,
Diſſ' io, ſenza Miracoli, queſt' uno
E' tal che gl' altri non ſono il centeſmo.

Vultis Ethnicorum Sacra impugnare? Non Philoſophorum argumenta, non Satyrarum ſarcaſmos, in ea quæ vel *naſcuntur in hortis*, vel è *ficulno trunco* conflantur, vel à brutis non diſtant Numina, adhibere neceſſe erit. Una ſufficiet, eaque ſimplex, iſtiuſmodi Sacrorum narratio; Quæ, & tam ſtultos prodet errores, & tam fœdos barbaroſque ritus, & tam pugnantes ſecum ſententias, & tam evidentem tamque ſtupendam Veteris Hiſtoriæ depravationem, ut *Monſtrum horrendum, informe, ingens* atque Humani generis dedecus, Religio illa poſſit nuncupari.

Juven. Satyr. XV. Horat. Lib. I. Sat. VIII.

Vultis Muhammedanæ impietatis fundamenta ſubruere? Annales duntaxat Eccleſiaſticos replicate. Videte, quis Muhammed fuerit, quô ingeniô, quibus moribus; Quibus artibus uſus, quibus auxiliis munitus, quibus diſcipulis ſtipatus, quàm *opportunos* denique, tum ob fra-

* Εἰ σημείων χωρὶς ἔπεισαν, πολλῷ μεῖζον τὸ θαῦμα φαίνεται. Chryſoſt. in 2. Cor. 2. Homil. 6. *Quiſquis adhuc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit. Verùm hoc ideò dicunt, ut nec tunc illa Miracula facta fuiſſe credantur. Unde ergo tanta fide Chriſtus undequaque cantatur in cœlum ſublatus? Unde temporibus eruditis, & omne quod fieri non poteſt reſpuentibus, ſine ullis miraculis nimium mirabiliter incredibilia credidit mundus?* Auguſtin. De Civit. Dei, Lib. XXII. cap. 8.

fractas Imperii vires, tum ob ſciſſam in partes Eccleſiam, tum ob perditos ejus ævi mores, *tranſitus rerum* nactus fuerit: Et, his omnibus ritè expenſis, qui pro viro eum Divino habebit, næ ille volens ſcienſque falletur.

Vultis Moſaïcam Legem antiquatam contra incredulos Judæos aſſerere? Sacri etiam id agent Annales; quibus, & vetera Vaticinia complementum jampridem ſortita, & impoſſibilis, poſt tot mutationes, ejus quem expectant Meſſiæ adventus, & miſera gens pœnis ultricibus, per ſeptendecim Sæcula, damnata, Sole ipſo clariùs patebunt.

Verùm, AUDITORES, ut ad firmandam contra tot hoſtes Chriſtianam Fidem, ita etiam ad Sacros Codices explanandos illuſtrandoſque, noſtræ Antiquitates plurimùm conferunt. Ac ſanè, quis perſonas, quis loca, quis tempora, quis circumſtantias omnes eventuum, in paginis ſacris contentorum, niſi adhibitis quotquot ſuppetunt, vel Judaïcarum rerum, vel Chriſtianæ Vetuſtatis monumentis, pernoſcat? Quis Chriſti in Phariſæos & Sadducæos conciones, vel planè intelligat, vel, ut par eſt, admiretur, niſi qui utriuſque illius Sectæ, quæ fuerint dogmata, quæ inſtituta, qui mores noverit? Quis Scriptorum Apoſtolicorum, & ſcopum attingere, & aſſequi ſenſum valeat, niſi qui genium illius temporis, niſi qui errores jam tum naſcentes, niſi qui mores tum obtinentes, quantùm licet, perveſtigaverit? Quis innumeras loquendi formulas, vel ad regionis ſitum, vel ad receptas conſuetudines, vel ad rerum ſtatum alludentes,

niſi

Digitized by Google

niſi per Hiſtoriam Sacram elucidet ? Quis Baptiſmales Ritus , Quis Euchariſtiæ Solennia , niſi collata cum Judæorum , ſive in admittendis Proſelytis , ſive in Sacrificiis epulô claudendis , Cæremoniis enarret ? Quis voces παλιγγενεσίας , καινοῦ ἀνθρώπου , καινῆς κτίσεως , pluresque ſimiles , niſi ex receptis circa Proſelytos vocibus arceſſat ? Quis pœnæ illos gradus , à Chriſto memora-
Mat. V. 22. tos , quibus ἔνοχοι τῇ κρίσει , ἔνοχοι τῷ συνεδρίῳ , ἔνοχοι εἰς γέενναν πυρὸς , qui maledicunt fratribus dicuntur , niſi alludendo ad capitalia Judæorum Tribunalia , ex-
1. Cor. XV. 29. ponat ? Quis vexato illi atque obſcuro ὑπὲρ τῶν νεκρῶν Baptiſmo , niſi vel ex Baptiſmo *vicario* , quô Cerinthiani & Marcionitæ uſi dicuntur , vel ex Baptiſmo *Clinicorum* , Antiquis , ut notum eſt , familiari , vel ex Baptiſmo poſt Confeſſionem *Reſurrectionis Mortuorum* ſuſcepto , vel ex Baptiſmo *ſuper tumulis* Martyrum celebrato , vel ex *ablutione* Mortuorum , Veteribus etiam ſolenni , vel ex ſimilibus quibuſdam Primitivæ Eccleſiæ uſibus , ſi non perfectam atque omnimodam , certè aliquam lucem largiatur ? Quis Munera Eccleſiaſtica , quis Ordinationum modos , quis Anathematum fulmina , imò quis totam , quanta quanta fuit , Apoſtolicæ Eccleſiæ praxim , niſi vocatis in ſubſidium , tum Judaïcæ Synagogæ , tum Chriſtianorum Veterum Ritibus , perſpecta habuerit ? Verbô , ſi in Sacris Libris exponendis , multi facti ſunt totô hôc Sæculô , & etiamnum fiunt progreſſus , cui alii magis auxilio , quàm Antiquitatum Sacrarum peritiæ , accepti referendi ſunt ?

Atque

Digitized by Google

Atque hinc, AUDITORES, planum etiam ſit, quàm magna ſit harum Literarum in Controverſiis Chriſtiani Orbis dirimendis utilitas; Sive de Doctrinâ lis moveatur, ſive de Cultu, ſeu de Regimine; Sive cum Pontificiis confligandum ſit, ſive cum aliis quibuſlibet hoſtibus. Non quòd Veteres, in errorem pronos, ſecum invicem ſæpe pugnantes, imò ſibi ipſis non rarò adverſos, Judices in his cauſis velimus; ſed quòd tamen, Errorum natales, Superſtitionum incrementa, Tyrannidiſque gradus obſervare, non levis ſit emolumenti; & quòd imprimis falſam Eccleſiam, ad Veteres ſemper provocantem, deque illorum ſuffragiis, injuriâ licèt, gloriantem, propriis armis confodere juvet. Quantus verò hîc diſſerendi campus, quanta rerum ſeges occurreret, ſi per ſingula liceret ire? Quid non dici poſſet, exempli causâ, de Sacris Imaginibus, per tria Sæcula non ignotis ſolùm, ſed & acerrimè damnatis, eò uſque ut Hermogeni hæretico, *quòd licitè pingeret*, vitio verteretur; Inde paulatim, cùm ornatûs causâ, tum recordationis ergò, introductis; Mox, quæ plebis eſt conſuetudo, aliquo paſſim honore affectis; Et octavô tandem nonôque Sæculis, inter ipſos armorum ſtrepitus, atque mutuas Conciliorum ſecum invicem pugnantium diras, Cultum Anathematis pœnâ ſancitum, nec apud omnes tamen, adeptis? Quid non dici poſſet de Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacris præſentiâ; Per ſeptem Sæcula, ut clarè liquet, à Chriſtianis minimè creditâ; Ex pruritu Myſteriorum, atque incautis Concionatorum

Tertul. contr. Hermog. cap. 1.

Concil. Nicen. II. Act. VI. Conc. Tom. VII. col 450.

Sirmond. in vit. Paſchaſ. ejus operibus præfixâ.

Conc. Later. IV. ſub Innoc. III. An. 1215.

natorum loquutionibus ſenſim ortâ ; Sub VIII^i^. demùm Sæculi finem, & in ipsâ quidem causâ Imaginum, publicè primùm prolatâ ; A Paſchaſio, Sæculô IX°., ſi vel ipſi Sirmondo fides, accuratè primùm explicatâ; Mox infinitis ultrò citróque concertationibus agitatâ; Contra Berengarium, Sæculô XI°. pluribus quidem in Conciliis, ſed variantibus formulis, aſſertâ; Tandemque Sæculô XIII°. cum novo nomine *Tranſſubſtantiationis*, in Lateranenſi Concilio ſancitâ ? Quid imprimis dici non poſſet de Supremâ illâ, & plus quàm humanâ, Romani Epiſcopi Auctoritate, quæ à minimis orta initiis, nec aliis primùm incluſa finibus, quàm qui omnibus Epiſcopis erant, mox, ſuadente Urbis Majeſtate, favente Sedis Imperialis Conſtantinopolim tranſlatione, juvantibus Imperatorum mutuis inter ſe rixis, promoventibus Barbararum gentium per totum Imperium irruptionibus, impellentibus Pontificum ipſorum, cùm leoninis, tum vulpinis artibus, ad faſtigium ſummum perducta eſt ? Quid, inquam, de his, cæteriſque omnibus, dici non poſſet Controverſiis, ſi Veritatis omnes triumphos, per Antiquitates Sacras aſſertos, enumerare hîc loci vacaret ?

Hoc unum addo ; Methodum illam, quâ Controverſiæ Chriſtiani Orbis ad Hiſtoriæ fidem exiguntur, non contra eos modò utilem, qui à Veterum pendent arbitrio, illoſque ad ſe invitos trahunt, ſed & ad veri indagationem apprimè eſſe opportunam. Etenim, dum pugna de rebus ſacris datâ operâ inſtituitur, atque paſſis,

u

ut ita dicam, vexillis dimicatur, tunc quiſque partium ſtudiis addictus, victoriam quærit, non veritatem; Tunc

ἐπέων πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα, — Hom. Iliad. Υ.
Ὁπποῖον κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.

Tunc, ut de ſui ævi hæreticis querebatur Prudentius,

Fidem minutis diſſecant ambagibus, — Prudent. Præf. ad Apotheoſ.
Ut quiſque linguâ eſt nequior:
Solvunt ligantque quæſtionum vincula
Per Syllogiſmos plectiles.

Neque ulla eſt tam potens ratio, cujus ponderi rationes aliæ, ut ut futiles, non opponantur. At cùm hiſtoricè res peragitur, cùm, poſthabitô certandi ſtudiô, in facta ſolùm dictaque inquiritur, tunc, & affectus magis ſedati, & amplectendo vero aptior mens; Tunc res ipſæ, oculis quaſi ſubjectæ fidelibus, aſſenſum invitis etiam imperant; Sicque vetera novis componendo,

Dudum quod atra texit erroris nubes, — Boëth. Conſ. Lib. III. Metr. 11.
Illucet ipsô perſpicacius Phœbô.

Quod experientiâ quidem comprobatum, non Parentum duntaxat memoriâ, ſed & hâc ipſâ ætate vidimus; Quippe multi ex Adverſariis faventia nobis plurima fateri, imò & multi ad partes noſtras, ejuratis erroribus, tranſire, ab Antiquitatibus Sacris coacti ſunt.

Porrò, AUDITORES, ut non alius eſt Religionis totius finis, præterquàm mores ad pietatem atque virtutes omnes informare, ita multa ſunt, ad finem illum, in Monumentis Sacris ſubſidia. Vis Documenta?

Præſtantia extant, quibus omnis officii ratio dilucidè explicetur. Quæris Exempla? Eximia habes, quibus ad virtutes omnes accendaris. Vis invictam fortitudinem? Habes in Martyribus, ab ipſis Ethnicis, ab ipſo Plinio, non ſine ſtupore memoratam. Vis effuſam in afflictos atque pauperes benignitatem? Habes ab ipſo Luciano, à Juliano ipſo commendatam. Vis intemeratam probitatem? Habes qualem non audeat invidis calumnia morſibus appetere: *Bonus vir Caius Seius; Tantùm quòd Chriſtianus.* Vis Diſciplinam in ipſos Reges atque Imperatores exercitam? En Theodoſium Magnum, ad Ambroſii pedes provolutum, dubiumque facientem, utrùm majorem Præſulis conſtantia, an Principis pietas, laudem mereretur. Vis Principum in ſopiendis Theologorum rixis prudentiam? En Conſtantinum, libellos omnes, ab Epiſcopis ſibi oblatos, ac mutuarum querelarum conſcios, nunquam ſatis laudando exemplo, nunquam imitando ſatis, cremantem. Vis prudentem juxtà ac piam in rebus mediis moderationem? En ſaluberrimum Ambroſii monitum, qui ſe *Sabbatho Romæ jejunare, Mediolani non jejunare, & ad quamcunque Eccleſiam iretur, ejus morem ſervandum eſſe*, Auguſtino auctor erat; Quod quidem, *tanquam cæleſte oraculum*, à ſe ſuſceptum docet Auguſtinus. Vis viciſſim damnanda Exempla, quæ, tum innatâ deformitate, tum ſubſequutis incommodis, à vitio deterreant? Nimia, proh dolor! ſeſe offerunt, & in omni quidem vitiorum genere. Vis fraternarum irarum incendia? Tanta habes, *ut nullas infeſtas hominibus*

Plin. Epiſt. Lib. X. Ep. 97.

Lucia. de mort. Pereg. Julia. Epiſt. ad Arſac. ap. Sozo L. V. c. 16.

Tertull. Apolog. cap. III.

Theodor. Lib. V. c. 18.

Sozom. Lib. I. cap. 17.

Auguſtin. Epiſt. 118. ad Januar.

nibus beſtias, ut ſunt ſibi ferales plerique Chriſtianorum, Ammianus Ethnicus diſertè aſſerat. Vis de nihili rebus contentiones? Habes de die Paſchatis, de Ordinatione Cæciliani, de Origenis mortui famâ, de tribus Capitulis, de clauſulâ *Filioque*, de Cuculli Franciſcani formâ, de bonorum quæ Franciſcani poſſident proprietate, deque innumeris rebus ejuſmodi, tam acres, tam longas pugnas, quàm ſi de Fidei ſummâ actum eſſet. Vis Virorum aliàs Sanctorum atque Doctorum mutua convitia? Tot tantaque vel unus Hieronymus, mox in Ruffinum, mox in Vigilantium, mox in Jovinianum, mox in Chryſoſtomum, alioſque eximios Viros effundit, ut eorum

Amm. Marcell. Lib. XXII. c. 5.

ὐδ' ἂν νῆυς ἑκατόνζυγος ἄχθος ἄρειτο.

Hom. Iliad. Y.

Quæ omnia, ut rerum præſentium fidam utplurimùm exhibent imaginem, ita etiam attentè legentibus maximo poſſunt eſſe documento.

Verùm, AVDITORES, ne in Sacris uſibus noſtra videantur terminari Studia, reliqui etiam, ſi plenè non licet, breviter ſaltem ſunt perluſtrandi. Vos igitur, Vos hîc appello, HVMANARVM INTERPRETES LEGVM, fructuſque pariter Vobis uberrimos ex Antiquitatibus noſtris ſpondeo: Sive Canonico Juri incumbatis, quod totum eſt Eccleſiæ, totum Pontificum; ſive Civili operam detis, quod & à Chriſtianis collectum Principibus, & de Sacris multa continet: Sive ſit Legum ſenſus eruendus, in quibus multa, cùm ad Imperii, tum ad Eccleſiæ ſtatum alludunt; ſive ſint illarum

Digitized by Google

momenta pendenda, quæ ab auctore, tempore, occaſione, colligi poſſunt: Sive Theodoſii Codicem legatis, in quo de *Fide Catholica*, de *Epiſcopis*, *Eccleſiis*, *Clericis*, de *Monachis*, de *Hæreticis*, de *Baptiſmi iteratione*, aliiſque rebus Eccleſiaſticis, totô Librô decimô ſextô; ſive Juſtiniani Codicem tractetis, in quo de *Summa Trinitate*, de *Sacroſanctis Eccleſiis*, de *Epiſcopis & Clericis*, de *Epiſcopali audientiâ*, aliiſque Sacris Argumentis, toto primô Librô agitur: Sive Jura Principum in Sacris juſtis terminis ſint definienda, quæ ex Principum Chriſtianorum priſcis temporibus dictis factiſque non temerè illuſtrantur; ſive Jura à Sacerdotibus uſurpata ſint explodenda, quæ, ſi ad originem ipſam aſcendas, & uſurpationum gradus obſerves, pleniſſimè refelluntur: Sive denique, hîc loci præſertim, Conſtitutiones quædam intricatæ, & ab Eccleſiâ primitùs ortæ, ab origine ſint enarrandæ. Quæ omnia ſi minùs poſſint, Forenſium rerum Studioſos, Remque olim publicam geſturos, ad Sacra hæc noſtra invitare, moveant ſaltem, & *Iacobi Lectii*, & *Franciſci Hotomani*, & *Gothofredi* utriuſque, aliorumque Magnorum Virorum, utrâque laude præcellentium, nunquam moritura inter nos nomina.

Quòd ſi verò ad Vos etiam, qui HUMANIORES excolitis LITERAS, ſi, inquam, ad Vos quoque noſtra Studia ſuô quôdam jure pertinere dico, nihil affero quod ipſa rerum non ſuadeat natura. Quippe tanta eſt Exoticas inter atque Sacras Literas cognatio, tantus inter Civilem & Eccleſiaſticam Vetuſtatem nexus, ut illius

dici

dicí peritus nequeat, qui in iſta ſit peregrinus. Rursùs dum varias Eccleſiæ vices, varium ſtatum animo luſtramus, varia ſimul menti obverſatur Humaniorum Literarum ſors; Quæ ubi primùm miſerè collapſæ in Chriſtiano Orbe jacuerunt, collapſa ſimul fuit Religio, & in atram barbariem verſa; Aſt ubi primùm reviviſcere, atque movere lacertos cœperunt, tum ad Sacra quoque repurganda atque inſtauranda via munita eſt. Certè, ſi qui Literarum ſtudiis hoc in Lycæo eminuerunt, ut [redacted] in primis *Caſaubonus*, *Morus*, *Clericus* uterque (ne inclytum hodieque, tum Politicis Muneribus, tum Doctrinæ ſplendore, *Spanhemium* commemorem) omnes Vetuſtati Sacræ incumbere, eamque, cùm in docendo, tum in ſcribendo illuſtrare, inter primas curas poſuerunt.

Nec Vos iterùm hîc præterire, qui PHILOSOPHICA exercetis OTIA, aut debeo, aut poſſum. Nec enim varia, cùm Platonicæ, tum Ariſtotelicæ Scholæ fortuna, vobis ignoranda eſt; Nec utramque poteſtis noſſe, niſi ſimul Chriſti Doctrinam, mox Platonis purpurâ indutam, mox Scholaſticis ſpinis hirſutam, de Sæculo in Sæculum luſtretis. Ut jam mittam, non alibi clariùs humanum ingenium cognoſci poſſe, quæ ſtudii Philoſophici nobiliſſima hauddubiè eſt pars, quàm in hiſce Antiquitatibus.

Imò nec Vos hîc indictos volo, qui præſtantiſſimæ SANANDORUM CORPORUM ARTI invigilatis. Etſi enim videtur remota à veſtris curis noſtra Diſciplina, tamen non malè convenire ſuadent tot in Arte veſtra Principum Virorum, doctæ circa

Anti-

Antiquitates, cùm profanas, tum ſacras, vigiliæ. Adhæc, ſi ipſa medendi Ars, experimentorum, aut à ſe ipſo, aut ab aliis factorum memoria, tota primitùs comprehenſa fuit, (Unde ægrotos in foro expoſitos, uniuſcujuſque ſimilia paſſi conſiliis uſuros, & Herodotus, & Strabo referunt) quidni etiamnum ab Experimentis, in Hiſtoria utraque ſparſis, fructus aliqui obtinerentur? Et, ſi vel hoc unum obſervetis, veſtræ Artis Nobilitatem, ac conceſſos ipſi honores, non in Monumentis modò Civilibus, ſed & in Annalibus Eccleſiæ extare; ſanè horarum quarundam, in iis volvendis abſumtarum, vos pœnitere nequaquam debet.

Herod. Lib. I. p. 91. Henr. Steph. Strab. Lib. III. p. 107. Casaub.

Ex quibus omnibus liquet, AVDITORES, id quod primum in omni Hiſtoria requirebat Lucianus, nempe τὸ χρήσιμον, *utile*, id in Hiſtoria Eccleſiaſtica, quôcunque modò illa ſpectetur, & ad quæ Studia cunque referatur, abundè occurrere. Verùm ne triſtem credatis, atque moroſam hanc utilitatem. Quinimò, dulce hîc utili immixtum; & ita quidem, ut, licèt magni multipliceſque proferantur uſus, major tamen adhuc ſuavitas voluptaſque eſſe videatur. Suas, fateor, ſuas habent ſpinas Eccleſiaſticæ Antiquitates, ſive Doctrinæ Temporum ἄλυτα, ſive ἀδήλων χρόνων caliginem, ſive deflendam Monumentorum primis optimiſque temporibus inopiam, ſive craſſam Hiſtoricorum inſequutis Sæculis barbariem, ſive veritatem partium ſtudiis utplurimùm violatam, ſive denique multitudinem expendendorum propè infinitam, animo penſitemus. Verùm, quæ

Lucian. Lib. de ſcrib. Hiſtor.

Digitized by Google

quænam eſt, AUDITORES, quæ ſuas non habeat cruces Diſciplina? Quænam eſt vice verſâ, quæ tot tantaſque, quantas Hiſtoria Eccleſiaſtica, effundat amœnitates? Diſciplinæ quædam, ut Mathematicæ, non pulchritudine magis alliciunt, quàm difficultate deterrent. Quædam, qualis Metaphyſica, tantum ingenii acumen poſtulant, ut eò pauci valeant aſſurgere. Illa ipſa Scientiarum Princeps ac Regina Theologia, etſi momento ſuo ſe commendat, tamen ob rerum altitudinem, & aſperas quibus eam Scholæ involvunt loquutiones, ſalebroſa nonnihil videtur. Hîc, ſi pauca quæ attigi demas, nihil occurrit niſi planum, nihil quod ullius captum ſuperet, imò nihil quod magnam requirat animi contentionem, quodque etiam non poſſit ingenio, ſeverioribus fatigato Muſis, ſuavem relaxationem creare. Delectant omnia longè petita, omnia à nobis, ſive temporum, ſive locorum ſpatiis ſejuncta.

Ales Phaſiacis petita Colchis; Petron. Satyr.
Atque Afræ volucres placent palato,
Quòd non ſunt faciles.

Ecquæ igitur major voluptas, quàm omnia, non à Chriſto tantùm, ſed & ab ipſis Mundi primordiis, Sæcula emetiri, & quicquid in ſingulis, vel creditum, vel factum, vel dictum, circa rem omnium maximam, noſſe? Juvat, & fumoſos Majorum vultus, & exeſos Principum nummos, & eroſa ævi dentibus ſaxa, curioſis oculis luſtrare. Ecquæ igitur major delectatio, quàm noſtros in Fide Anteceſſores, ſummos in Republica Chriſtiana

Principes, quicquid denique ex ruderibus piæ Vetuſtatis ad nos tranſmiſſum, ſi non oculis, aſt animo cernere? Placet illa peragrare loca, quæ Viri Magni, tum commorando, tum rebus geſtis, nobilitârunt. *Hîc Speuſippus, hîc Xenocrates, hîc auditor ejus Polemo*, gaudio perfuſus exclamabat Tullius, dum in Academiæ ſpatiis ambularet. Ecquæ igitur major ſuavitas, quàm omnibus, qui unquam vixerunt, in Antiquitate Sacra Heroïbus, comites quaſi ſemper adeſſe; illorum ſermonibus, Conventibus, Præliis, cunctis tandem geſtis dictiſque, præſentes intereſſe; neque modò dicere, Hîc ſcripſit Hieronymus, hîc Auguſtinus diſputavit, hîc tonuit Nazianzenus, hîc Chryſoſtomus corda demulſit; Hîc Arius damnatus, hîc Pelagius, hîc Eutyches; ſed & quæ à Patribus illis edita, quæ in Hæreticos iſtos ſancita, nota atque perſpecta habere? Quanta porrò rerum multitudo, quanta eventuum varietas, mentem hîc afficit atque recreat? Mox Eccleſia in obſcuro latens: Mox ut Civitas ſupra montem poſita. Mox perſecutionibus creſcens, Martyriis coronata,

Cicer. de Finib. Lib. V. init.

Matt. V. 14.

Duris ut ilex tonſa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.

Horat. Carm. Lib. IV. Od. 4.

Mox, poſtquam ad Principes Chriſtianos venit, *potentiâ quidem ac divitiis major, ſed virtutibus minor facta*, ut verbis utar Hieronymi,; Quippe paſſa eſt

Hieron. in vit. Malchi.

Longæ pacis mala, & ſævior armis
Luxuria incubuit.

Juven. Satyr. VI.

Mox

Digitized by Google

Mox *Virgo integra atque incorrupta*, ut Eccleſiam Apoſtolicam apud Euſebium vocat Hegeſippus : Mox *per fraudem falſorum Doctorum, atque exortam impii erroris conſpirationem* violata, ut idem Auctor vetuſtus habet. Mox calicibus contenta ligneis, ſed aureis, ut ſcitè dictum, ornata Sacerdotibus : Mox calices quidem aureos nacta, ſed Antiſtites ex adverſo ligneos. Quas omnes vices obſervare, quos Errorum fontes aperire, quas Corruptionum cauſas rimari, ſimulque noſtræ Veritatis cum Antiqua conſenſum retegere, parem cum fructu voluptatem habet.

Euſeb. Hiſt. Eccl. Lib. III. cap. 32.

Conc. Tribur. Can. 18. Tom. IX. Conc. Lab. p. 451.

Cæterùm, AUDITORES, ne quicquam deſit, quod ad hæc Sudia commendanda faciat, iis ut nihil eſt utilius, ſi emolumentum quæris, nihil ſuavius, ſi oblectationem, ita nihil eſſe nobilius, nihil in majori pretio habendum, omnes æqui rerum Judices fatentur. Certè, ſi ab ævo magni facta eſt, apud gentes omnes Scientiis excultas, Antiquitatis cujuſvis notitia, ſi eâ ſeſe vulgo exemerunt præſtantiſſima quælibet ingenia, ſi ex ea mutuati ſunt, & ubertatem Oratores, & prudentiam Politici, & ornamentum omnes Docti, imò & novum decus ipſi Reges, quanto, quanto debent in pretio, apud omnes Chriſtianos eſſe, Sacræ Vetuſtatis theſauri ? Quanta hinc, Sacris Oratoribus, dicendorum copia ? Quanta hinc, Politicam Artem profeſſis, prudentiæ Chriſtianæ adjumenta ? Quantus hinc, & Doctis omnibus, & omnibus Chriſtianis, honos ? Imò quanta hinc, Viris Principibus, quàmque ipsâ purpurâ ſplendidior, gloria ?

Sic mentis, ut ita dicam, capacitas dilatatur. Sic ad omnes ætates, omnes regiones, omnes gentes, extenditur. Sic quicquid utilis dictum, quicquid laudandi factum, quicquid eximii atque miri viſum, in Eccleſiæ procuratione, arctis ejus terminis includitur. Sic ſupra vulgares uſus, ſupra præſentia inſtituta, ſupra receptas opiniones, ſupra *negotioſas ſcrupuloſitates* (Tertullianeæ voci parcite) ſupra obſcuram atque rixoſam Antiquitatis ignarorum ſuperbiam, generoſo impetu extollitur. Sic ad ſolidam Eruditionem, ad æquam Moderationem, ad Prudentiæ laudem, ad Gloriæ culmen, deducitur. Quid multis? Cùm in omni ætate, tum præcipuè hôc noſtrô Sæculô, magno in pretio habita ſunt, atque à Viris Eruditis aſſiduis curis exculta hæc Studia. Hinc tot, & in Anglia, quô non aliud eſt doctius cœlum, & in Gallia, & in Belgio, & in Germania, & in Italia, & in noſtra denique Helvetia, non eminuerunt modò hactenus, ſed & eminent adhuc Viri Summi, qui hanc Provinciam ornantes, ſibi immortale nomen, Eccleſiæ maximum emolumentum, Reique publicæ Literariæ eximium decus pepererunt. Verbô, ut Græcos *ſemper pueros* Ægyptius ille Sacerdos dicebat, quòd Vetuſtatis eſſent ignari, ſic Viris Doctis vix annumerantur, quicunque Sacrâ Antiquitate mentem non illuſtrarunt; Et è contrario, quò quis majores in his Literis facit progreſſus, eò magis ſe *tollit humo*, ac *per virûm volitat ora.*

Plato in Timæo.

Quæ cùm ita ſint, nemo, AUDITORES demandati

dati nobis Muneris præſtantiam, nemo Ampliſſimorum Procerum, illud inſtitutum volentium, ſapientiam, in controverſiam vocare poteſt. Sic eſt, VIRI PRINCIPES, quòd inter veſtras pro Athenæo noſtro curas, Sacris quoque Antiquitatibus locum hîc eſſe Vobis placuerit, id ab iis omnibus qui veræ doctrinæ ſenſu planè non deſtituuntur, non poteſt non dignum præconiô, dignum immortali laude cenſeri. Vtinam verò, utinam is eſſem, qui deſiderio hac in parte veſtro, qui veſtræ ſpei facerem ſatis. Vtinam, & ætas, & valetudo, & ea imprimis, quæ me tam arcto coërcuit ſpatio natura, eam eruditionis penum, eam dicendi ubertatem, eam ingenii vim conceſſiſſet, quam tantum Munus requirit! Etenim, dum immenſam revolvo Diſciplinæ hujus amplitudinem, quæ non unius Gentis monumenta, non unius Sæculi memoriam, ſed omnium retrò Sæculorum Eccleſiarumque res geſtas continet; Dum hanc, inquam, Sylvam intueor, & quid valeant recuſentque humeri apud me ipſum expendo, me tanto oneri longè imparem non poſſum non profiteri. Tamen, cùm apud Vos tantùm valuerint, & Majorum meorum merita, & ſingularis erga me ipſum voluntatis Veſtræ propenſio, & aliqua etiam, quæ veſtra eſt bonitas, de me immerito licèt expectatio; Cùm hæc, dico, apud Vos tantùm valuerint, ut hunc mihi honorem decernere, hanc mihi Spartam aſſignare, non ſitis dedignati, dabo operam, ut, ſi multa deſint, deeſſe verò plurima confiteor, diligentia ſaltem ac aſſiduitas à

me nunquam deſideretur; utque ſi is non ſim hodierno die, non eſſe autem ingenuè agnoſco, certè aliquando is fiam, quem me hoc in gradu decet eſſe. Interim Veſtrorum, PATRES CONSCRIPTI, tantorum in me beneficiorum, dum hac ſuperabo anima, nunquam me capiet oblivio. Quòd mihi Studiis operam danti animum ſubinde addideritis, quòd profectus meos quantuloſcumque æqui bonique conſulueritis, quòd in Venerandum Paſtorum Cœtum me cooptatum volueritis, quòd præſertim Sacris hiſce Studiis me præfectum decreveritis, atque ſolennia hæc Auſpicia præſentiâ Veſtrâ decoraveritis, ea omnia, nec in ingratum, nec in immemorem collata eſſe, ipſis factis Vobis conſtabit. Semper me deditum Vobis, ſemper ſtudiis Veſtris obſequentem, ſemper veſtræ Reipublicæ, veſtræ Eccleſiæ, veſtræ Academiæ, hoc quicquid eſt virium, quicquid eſt ingenii, quicquid eſt otii, quicquid eſt vitæ, devoventem, ſemper denique ut Vos Civitati, & Civitatem Vobis, diutiſſimè ſervet Rerum Arbiter, votis allaborantem, atque ad Veterum Synodorum exemplum, Imperatoribus ſic acclamantium, *Multis annis Imperatorem, Orthodoxum Imperatorem multis annis*, ita me quoque, *Multis annis Proceres, Proceres Chriſtianos multis annis, Literarum Patronos, Fidei Cuſtodes multis annis*, nunquam non ingeminantem, ſuprema occupabit dies.

Et Vobis etiam, VIRI VENERANDI, Divinæ Legis Fidi Interpretes, Athenæi hujus ſplendida Sydera, Vobis, quòd me in ſinu veſtro, à rudibus uſque Studiorum

diorum primordiis, benignè foveritis, Vobis quòd me, tum Documentis, tum Exemplis, tum Hortatibus, literis vacantem juveritis, Vobis quòd me tam ſerenâ fronte adnexum Cœtui veſtro videritis, Vobis imprimis quod meo huic Muneri calculos veſtros adjeceritis, mihique tam faciles hodierno die præbere aures dignati ſitis, gratias, ſi non quantas debeo, at quantas poſſum maximas, ago. Hoc unum interim eſt quod poſtulem, quô beneficia tanta cumulentur; ut, cùm immenſi laboris opus, vireſque meas longè ſuperans, humeris meis fuerit impoſitum, concedatis ut Vobis Magiſtris, Vobis adjutoribus ſemper utar, neque veſtram mihi hac in parte opem, veſtram peritiam, veſtra conſilia, quò dignus hoc Munere fiam, denegetis. Certè, id poſſum aſſeverare, atque conceptis verbis ſpondere, mihi, ſi alia plurima deſint, nec animi docilitatem, nec amorem veritatis, nec in diſcendo induſtriam, nec in docendo fidem, defuturam; Neque alium mihi, cùm in omni Studio, tum in hoc præſertim, finem futurum, quàm Veritatis illuſtrationem, Pietatis augmentum, atque antiquæ morum Diſciplinæ, per tot retrò Sæcula collapſæ, priſtinum in ſtatum reſtitutionem. Quæ bona ut Vos quoque veſtris curis magis ac magis promoveatis, Vobis, & longos annos, & proſperam valetudinem, & largam Divini Spiritûs copiam, ab eo cui ſervimus, adprecor.

Denique, & Vos etiam ſaluto, VIRI OMNIUM ORDINUM PRÆSTANTISSIMI, quòdque Inau-

guralem hunc Sermonem frequentiâ Veſtrâ ornare, patulaſque dicenti aures commodare volueritis, in beneficii maximi loco repono. Quòd ſi porrò Veſtrûm aliqui, hæc in poſterùm Sacra frequentare, hiſce Studiis invigilare, in animum induxerint, iis omnem noſtram operam, induſtriam, curam pollicemur; Atque ſi minùs peritum ducem, fidum ſaltem Studiorum comitem, habituros in nobis ſpondemus.

*QVOD ſupereſt, ut à Te, O DEVS, noſtra initium cepit Oratio, in Te etiam deſinat oportet. Redde igitur, redde tranquillos Eccleſiæ Tuæ laboranti dies: Sed ea inprimis redde tempora, quibus * non magna loquebantur Chriſtiani, ſed faciebant; neque in dictis, ſed in factis, Pietatis ſita erat ſumma. Da Eccleſiæ noſtræ, da Reipublicæ, da Academiæ, pacem, ſecuritatem, ſplendorem. Docentes confirma. Diſcentes adjuva. Cùmque hæc à nobis ſuſcepta Studia Nomini Tuo ſacra velimus, fac ea ad Gloriam Tuam redundent.* DIXI.

* *Non eloquimur magna, ſed vivimus.* Minut. Fel. Ὀυκ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἔργοις, τὰ τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας πράγματα. Juſtin. Mart.